

SELETUSKIRI
regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Regionaalministri 26. juuli 2023. a
määruse nr 48 „Koolikava toetus“ muutmise“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatas

Regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Regionaalministri 26. juuli 2023. a määruse nr 48 „Koolikava toetus“ muutmise“ (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 81 lõike 4 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854), artikli 217 alusel.

Regionaalministri 26. juuli 2023. a määruses nr 48 „Koolikava toetus“ (edaspidi *koolikava toetuse määrus*) on vajalik leevendada 1. augustist 2025 jõustuvat lühikeste tarneahelate nõuet, mille kohaselt on abikõlblikud vaid sellised puu- ja köögiviljad, mille kasvatamis- või tootmiskoht asub haridusasutusest kuni 300 km kaugusel. Nimetatud nõude leevendamine tuleneb asjaolust, et selle rakendamine võib praktikas osutada toodete päritolu tõendamist ja kättesaadavust arvestades puudulikuks. Muudatuse kohaselt ei pea asukoha kauguse nõuet täitma, kui see on objektiivselt põhjendatud, eelkõige kui kohalikul turul puuduvad selles asukohas (300 km raadiuses) puu- ja köögiviljade toodete pakkujad või on nende toodete pakkujaid vähe. Eestis on puu- ja juurvilja kättesaadavus hooajaline ning iseseisvustatuse tase madal, mistõttu on põhjendatud juhtudel lubatud nõude täitmisest loobuda.

Koolikava toetus on Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika turukorralduse meede, millega toetatakse puu- ja köögivilja ning piima ja piimatoodete pakkumist lastele, aidates kaasa laste tervislike toitumisharjumuste kujunemisele. Samuti võimaldatakse koolikava toetuse raames antavate kaasnevate haridusmeetmete tegevuste kaudu tõsta laste teadlikkust põllumajandus- ja toidusektorist.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna peaspetsialist Kärt Lige (5645 6944, kart.lige@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Helen Palginõmm (625 6260, helen.palginomm@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse koolikava toetuse määruses tehtav muudatus, millega täiendatakse § 2 lõikega 8¹, mis leevendab 01.08.2025 jõustuvat abikõlblike puu- ja köögiviljade tootmis- või kasvatuskoha kauguse nõuet haridusasutusest, mis peab olema kuni 300 km. Muudatuse kohaselt ei pea 300 km asukoha kauguse nõuet täitma puu- ja köögiviljade puhul, kui see on objektiivselt põhjendatud, eelkõige kui kohalikul turul puuduvad selles asukohas (300 km raadiuses) nimetatud toodete pakkujad või nende toodete pakkujaid on vähe. Sõnastuse kohaselt ei ole tegemist kinnise loeteluga, mistõttu võib objektiivselt põhjuseks olla näiteks ka asjaolu, et nende toodete eest on kohalike pakkujate hind märgatavalt kõrgem. Koolikava toetuse

raames pakutud toodete eesmärk on suunata siiski eelistama kohalikku päritolu tooteid. Lühikeste tarneahelate nõue, mille kohaselt on koolikava toetuse määruse § 2 lõike 8 kohaselt abikõplikud mh vaid sellised puu- ja köögiviljad, mille kasvatamis- või tootmiskoht asub haridusasutusest kuni 300 km kaugusel, soodustamine avaldab positiivset mõju kohalike tootjate turuväljundile aidates seeläbi vähendada keskkonnamõjusid. See tähendab, et oluline on, et taotleja eelistaks siiski võimalikult lühikest tarneahelat ning üksnes objektiivselt põhjendatud juhul ei pea abikõplikke toodete pakkumisel piirduma vaid Eesti päritolu toodetega, vaid pakkuda võib ka piiriüleseid tooteid, kuid ka sellisel juhul peab olema tõendatud nende toodete päritolu. Abikõplikku puu- ja köögivilja kasvatamiskohana arvestatakse toote müügi pakendil esitatud tootja andmeid või otse tootjalt tarnitud toote puhul tootmiskoha andmeid.

Samas on Euroopa Komisjon väljendanud seisukohta, et vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 23 lõikele 11 võivad liikmesriigid lähtuda objektiivsetest kriteeriumitest nagu kohalike või piirkondlike toodete hooajalisus, mitmekesisus ja kättesaadavus, samas ka soodustada kohalikku või piirkondlikku ostmist ning seega lühikeste tarneahelate toodete eelistamise võimalikkust, mille kohaselt on liikmesriigil võimalus edendada kohaliku toodete ostmist, kuid sellega ei tohi takistada teiste pakkujate osalemist. Sel eesmärgil võib kaaluda lepingu sõlmimise kriteeriume, mis annavad lisapunkte taotlejatele, kes tarnivad tooteid, mille transpordi kogupikkus koolidesse on lähtepunktist väiksem kui teatud kilomeetrite arv.

Koolikava toetuse määruses on kehtestatud tooted, mida on võimalik kasvatada ja toota Eestis ning ühikuhinna välja töötamisel võeti arvesse erinevate toodete hinnastatistikat, mille alusel on võimalik pakkuda ka kohalikke tooteid vastavalt kättesaadavusele ja sesoonsusele. Piima ja piimatoodete pakkumisel on piisava kättesaadavuse ja kvaliteetse toodangu olemasolul valdav pakutud toodete osakaal Eesti päritolu. Samas puu- ja köögivilja pakkumisel tuleb arvestada, et Eesti päritolu toodete kättesaadavus on meil sesoonse mõjuga ja isevarustatuse tase on madal. Statistikaameti andmetel oli 2024. aastal köögiviljade isevarustatuse tase Eestis 57% ja 2025. aastal hinnanguliselt 63%, värskete puuviljade puhul on isevarustatuse tase vastavalt 14% ja 13%.

Arvestades kirjeldatud asjaolusid, mis ei võimalda seada otsest abikõplikkuse kriteeriumit kohaliku toidu eelistamiseks ja kohalike puu- ja köögiviljatoodete ebapiisavat kättesaadavust, leevendatakse koolikava toetuse määruse § 2 lõikes 8 sätestatud 300 km asukoha kauguse nõuet, et võimaldada objektiivselt põhjendatud juhul valida ja pakkuda abikõplikke puu- ja köögiviljatooteid piirangut arvestamata. Objektiivselt põhjendatud juhuks loetakse eelkõige seda, kui kohalikul turul puuduvad 300 km raadiuses nimetatud toodete pakkujad või nende toodete pakkujaid on vähe. Objektiivseks põhjuseks võib olla ka asjaolu, et nende toodete pakkujate hind on märgatavalt kõrgem. Sellisel juhul esitab taotleja selle kohta Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile (PRIA) põhjenduse.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse määruse rakendamine alates 1. augustist 2025. Kehtiva koolikava toetuse määruse § 15 lõike 2 rakendussätte kohaselt jõustub puu- ja köögiviljade tootmis- või kasvatuskoha kauguse (kuni 300 km) nõue 01.08.2025 ning ka koolikava toetuse õppeaasta algab samal kuupäeval, kuid käesolev soodustav muudatus jõustub tõenäoliselt alles pärast seda kuupäeva. Sellepärast peab eelnõus sätestatud soodustav muudatus ehk 300 km nõude leevendamise kohaldamine algama samal kuupäeval (01.08.2025), et kõik taotlejad oleksid võrdselt koheldud ning saaksid esitada oma taotlused nimetatud soodsama nõude alusel. Muudatus toob kaasa taotlejate õiguste laienemise ja sellega ei rikuta õiguskindluse põhimõtet.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854).

Euroopa Liidu õigusakt on kättesaadav Euroopa Liidu Teataja veebilehel <https://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Määruse muudatus on taotlejatele positiivse mõjuga, sest leevendab puu- ja köögivilja toetuse taotlemist ning selle tulemusel jätkub endiselt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika turukorralduse meetme koolikava toetuse rakendamine, eesmärgiga suurendada laste puu- ja köögivilja tarbimist ning kujundada nende tervislikke toitumisharjumusi. Koolikava toetuse rakendamisega soodustatakse mh puu- ja köögivilja jagamist lastele. Sellega aidatakse kaasa laste tervislike toitumisharjumuste kujunemisele. Lisaks võimaldatakse puu- ja köögiviljakasvatajatel leida oma toodangule uusi turuväljundeid.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Koolikava toetuse 2024/2025. õppeaasta eelarve koosneb Euroopa Liidu ja Eesti riigieelarve vahenditest, mis on prognooside kohaselt järgmised:

- 1) Euroopa Liidu vahendid 1 167 126 €;
- 2) „Eesti riigi eelarvestrateegias 2024–2027“ ettenähtud vahendid 1 981 500 €;
- 3) kokku 3 148 626 €.

Määruse rakendamine ei too endaga kaasa kehtiva koolikava toetusega võrreldes lisakulutusi riigieelarve vahenditest, samuti ei kaasne määruse rakendamisega tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile, kes kooskõlastas eelnõu märkusteta.

Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks PRIA-le, kes esitas kaks tähelepanekut. Esitatud tähelepanekutest tulenevalt on seletuskirja lisatud täiendavad selgitused.

(allkirjastatud digitaalselt)
Marko Gorban
Kantsler